

ΕΝΤΗΕΤΟ.6

1.4.1933: Ο ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ΣΕΡ ΡΕΤΖΙΝΛΑΝΤ ΣΤΑΜΠΣ ΕΠΙΦΕΡΕΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ ΤΗΝ ΟΠΟΙΑ ΘΕΤΕΙ ΠΛΕΟΝ ΥΠΟ ΤΟΝ ΑΠΟΛΥΤΟ ΕΛΕΓΧΟ ΤΟΥ

Στις αρχές του **1933** ο νέος κυβερνήτης της Κύπρου Σερ Ρέτζιναλντ Σταμπς έθεσε κάτω από αυστηρό έλεγχο την Κυπριακή Παιδεία.

Αυτό έγινε με νόμο που ετοίμασε και δημοσίευσε στην επίσημη εφημερίδα την **1η** Απριλίου **1933**.

Με το νέο νόμο έπαιρνε στα χέρια του το δικαίωμα να διορίζει τα εκπαιδευτικά συμβούλια και τις σχολικές εφορίες και όλες τις εκτελεστικές εξουσίες που αφορούσαν την Παιδεία.

Επίσης με κανονισμούς μπορούσε να καθορίζει τα βιβλία που θα χρησιμοποιούνταν, τα προγράμματα και τη διδακτέα ύλη, ενώ διατηρούσε για τον εαυτό του το δικαίωμα να κλείει σχολεία, να παύει δασκάλους και να καθορίζει τα καθήκοντά τους.

Ο νόμος ήταν σύμφωνος με όσα είχε ανακοινώσει στις **17** Μαρτίου ο διευθυντής της Παιδείας Κάλλην ότι "η Κυβέρνηση προτίθεται όπως η διαχείριση της εκπαίδευσης περιέλθει στα χέρια του κράτους όπως συμβαίνει σε όλα τα κράτη του κόσμου".

Ο Κυβερνήτης ανάγγειλε την καθιέρωση του Νόμου χωρίς να λάβει υπόψη τις έγγραφες διαμαρτυρίες τόσο του Αρχιεπισκόπου όσο και της σχολικής εφορείας Λευκωσίας. Οι διαμαρτυρίες περιλαμβάνονταν σε υπομνήματα στον Κυβερνήτη από τις **8** Φεβρουαρίου **1933** που στάληκαν όταν είχαν αρχίσει να διαρρέουν στον τύπο πληροφορίες γύρω από το μελετώμενο νομοσχέδιο.

Στο υπόμνημά του ο Αρχιεπίσκοπος τόνιζε ότι και προ της αγγλικής κατοχής και μετά "εκκλησία και παιδεία είναι συνυφασμένα" και εξιστορούσε πως λειτουργούσε η Παιδεία στις πόλεις και τα χωριά, από της αγγλικής κατοχής μέχρι το **1905**, όταν ψηφίστηκε ο Νόμος **5** του **1905** και από έκτοτε μέχρι το **1923** και το

1929 όταν ψηφίστηκαν άλλοι Νόμοι.

Πρόσθετε:

"Μετά λύπης ηκούσθη ότι πρόκειται ουχί μόνον αι επενεχθείσαι μεταβολαί προς βλάβην των δικαιωμάτων του λαού εις τα της παιδείας να μη αρθώσιν, αλλά τουναντίον και τα υπολειφθέντα ελάχιστα δικαιώματα αφαιρεθώσι παρ' αυτού περιερχομένων πάντων τούτων εις την Κυβέρνησιν. Τούτο θα αποτελέει τολμώμεν ειπείν, αδίκημα προς τον κυπριακόν λαόν και την παιδείαν αυτού. Αλλ' ουδέ πρακτικώς και επιστημονικώς τοιούτον σύστημα προοιωνίζεται αγαθά αποτελέσματα, καθόσον ιδρύματα, εις τα οποία ο λαός δεν μετέχει και δεν τω παρέχεται η ευθύνη της γνώμης δεν είναι δυνατόν να ευδοθώσι και ανταποκριθώσιν εις τον εαυτών σκοπόν.

Θέλομεν να πιστεύσωμεν, εξοχώτατε, ότι τα διαδιδόμενα και αναγραφόμενα εις τε τον αγγλικόν και τον εγγώριον τύπον, δεν έχονται υποστάσεως. Αλλ' εάν τουναντίον πραγματικώς κυφορήται τοιούτον τι σχέδιον, αποστερούν τον λαόν των εαυτού δικαιωμάτων εις τα της εθνικής αυτού παιδείας καθηκόντως υποβαλλόμενον εις την υμετέραν εξοχότητα, όπως εν τη εγνωσμένη αυτής συνέσει και ευθύτητι αναμετρήση τα του ζητήματος και διά του κύρους της γνώμης αυτής και του αξιώματος αναχαιτήση από τοιούτον διάβημα ουδέν αγαθόν επαγγελλόμενον".

(Μεταγλώττιση)

"Με λύπη ακούσθηκε ότι πρόκειται όχι μόνο οι μεταβολές που επηνέχθησαν προς βλάβη των δικαιωμάτων του λαού στα θέματα της Παιδείας να μη αρθούν, αλλά τουναντίον και τα υπόλοιπα ελάχιστα δικαιώματα αφαιρεθούν από αυτό και να περιέλθουν όλα αυτά στην Κυβέρνηση. Τούτο θα αποτελούσε τολμούμε να πούμε, αδίκημα προς τον κυπριακό λαό και την παιδεία του. Αλλά ούτε πρακτικά και επιστημονικά τέτοιο σύστημα προοιωνίζεται αγαθά αποτελέσματα, καθόσον ιδρύματα, στα οποία ο λαός δεν

μετέχει και δεν του παρέχεται η ευθύνη της γνώμης δεν είναι δυνατό να ευοδοθούν και ανταποκριθούν στο σκοπό τους.

Θέλουμε να πιστεύσουμε, εξοχώτατε, ότι τα διαδιδόμενα και αναγραφόμενα και στον αγγλικό και τον εγγχώριο τύπο, δεν έχουν υπόσταση. Αλλά εάν τουναντίον πραγματικά κυφορείται τέτοιο σχέδιο, που αποστερεί το λαό από τα δικαιώματά του στα θέματα της εθνικής του παιδείας καθηκόντως υποβαλλόμενο στην εξοχότητά σας, όπως στην εγνωσμένη της σύνεση και ευθύτητα αναμετρήσει τα θέματα του ζητήματος και με το κύρος της γνώμης αυτής και του αξιώματος αναχαιτήσει από τέτοιο διάβημα κανένα αγαθό που επαγγέλλεται".

Σε ένα παρόμοιο υπόμνημα της η σχολική εφορεία στον Αποικιακό Γραμματέα την ίδια ημέρα (9.2.1933) τόνιζε:

"Εντιμότητα,

Εξ ειδήσεων του αγγλικού και εγγχώριου τύπου πληροφόρηθημεν ότι μελετάται η τροποποίησης του περί Παιδείας Νόμου και ότι κατά το μελετώμενον σχέδιον αι σχολικάί επιτροπείαι πόλεων και το Εκπαιδευτικόν Συμβούλιον θα διορίζονται υπό της Α.Ε. του Κυβερνήτου από δε το Εκπαιδευτικόν Συμβούλιον θα αρθή η εξουσία του καθορίζειν την εις τα δημοτικά σχολεία διδακτέαν ύλην και τα διά τα τοιαύτα σχολεία διδακτικά βιβλία.

Ως μέλη της σχολικής επιτροπείας των ελληνικών εκπαιδευτηρίων Λευκωσίας εθεωρήσαμεν καθήκον ημών να υποβάλωμεν τας σκέψεις ημών επι των άνω μελετωμένων τροποποιήσεων με την παράκλησιν, όπως η άποψις ημών τύχη της δεούσης προσοχής.

Αντιλαμβανόμεθα ότι οι λόγοι οίτινες ωδήγησαν την σεβαστήν Κυβέρνησιν εις το να υιοθετήση τας άνω τροποποιήσεις, έχουσι την πηγήν εις τα απρόοπτα λυπητερά γεγονότα του Οκτωβρίου 1931 και ότι διά των μελετωμένων τροποποιήσεων επιδιώκεται ο πλήρης έλεγχος της Παιδείας υπό της Κυβερνήσεως προς εξασφάλισιν της νομιμοφροσύνης του λαού προς την Κυβέρνησιν.

Ευσεβάστως επιθυμούμεν να παρατηρήσωμεν ότι αι τοιαύται τροποποιήσεις αποτελούν τελείαν αφαιρέσιν από του λαού του δικαιώματος του να έχη γνώμην επί της Παιδείας και ότι διά μέτρων τα οποία θα αποστερήσουν τους Έλληνας την καταγωγήν υπηκόους της Α. Μεγαλειότητος πολιτισμένων ανθρώπων, δεν προάγεται ο επιδιωκόμενος σκοπός. Η πραγματική νομιμοφροσύνη ενός Λαού δεν εξασφαλίζεται ουσιωδώς διά του περιορισμού των δικαιωμάτων του, αλλά διά της καλης συνεννοήσεως μεταξύ Κυβερνώντων και κυβερνωμένων και διά της αμοιβαίας εκτιμήσεως, των μεν κυβερνωμένων προς το έργον της Κυβερνήσεως, της δε κυβερνήσεως προς τα δικαιώματα των κυβερνωμένων, ως πολιτισμένων ανθρώπων.

Η πρωτεύουσα όπως και όλα αι ελληνικά εν Κύπρω κοινότητες, εδαπάνησαν εξ ιδίων διά την ίδρυσιν των σχολικών των κτιρίων και συνεισφέρουν εις αμέσους και εμμέσους φόρους την όλην δαπάνην διά την λειτουργίαν των σχολείων των και την εκπαίδευσιν των τέκνων των, θα είναι δε δι' αυτούς ο μεγαλύτερος εξευτελισμός εάν αποκλεισθώσιν από του να έχωσι γνώμην επί του τρόπου της μορφώσεως των τέκνων των, διά την οποίαν συνεισφέρουν την όλην δαπάνην.

Θέλομεν να πιστεύσωμεν ότι η σεβαστή Κυβέρνησις θα εξετάση δεόντως τας άνω γενικάς παρατηρήσεις ημών και θα θελήση να διατηρήση τους εν Κύπρω υπηκόους της Α. Μεγαλειότητος εις την αρμόζουσαν θέσιν".

Παρά τα υπομνήματα ο Κυβερνήτης Σταμπος προχώρησε στις αποφάσεις του.

Λεπτομέρειες του νέου Νόμου έδωσε η εφημερίδα "Ελευθερία" στις **5.4.1933** σε σχετικό ρεπορτάζ της στο οποίο τόνιζε ότι οι μεταρρυθμίσεις και τροποποιήσεις που επιφέρονταν στο ισχύον εκπαιδευτικό σύστημα ήσαν οι ακόλουθες:

Τα μέχρι της σήμερα και δυνάμει του ισχύοντος νόμου γνωστά ως Ελληνικά Χριστιανικά εκπαιδευτικά σώματα, σχολεία και πρόσωπα

κατονομάζονται του λοιπού διά του νομοσχεδίου ως "Ορθόδοξα Χριστιανικά", ο όρος όμως ούτος ερμηνεύεται εν αυτώ ως σημαίνων εκπαιδευτικά σώματα, σχολεία και πρόσωπα ανήκοντα εις την ελληνικήν Ορθόδοξον Εκκλησίαν.

Ο Κυβερνήτης κηρύττεται ως "η Κεντρική Αρχή" δι' όλα τα σχετιζόμενα προς την εν Κύπρω στοιχειώδη παιδείαν ζητήματα και πράγματα και επιφορτίζεται "με τον έλεγχον και την εποπτείαν και την εκπλήρωσιν όλων των καθηκόντων και την άσκησιν όλων των εξουσιών" αίτινες σχετίζονται με την εκπαίδευσιν.

Εις τον Κυβερνήτην παρέχεται το δικαίωμα να μεταβιβάζη από καιρού εις καιρόν την άσκησιν όλων των καθηκόντων και εξουσιών του εις τον διευθυντήν της Παιδείας τα εκπαιδευτικά Συμβούλια, τας σχολικάς εφορείας των πόλεων και των χωρίων και τας διαχειριστικάς επιτροπείας των χωρίων και τας διαχειριστικάς επιτροπείας τας διευθυνούσας σχολεία μη Ορθόδοξα Χριστιανικά και μη Μουσουλμανικά.

Ο Κυβερνήτης θα δικαιούται να εκδίδη από καιρού εις καιρόν κανονισμούς δημοσιευομένους εν τη εφημερίδι της Κυβερνήσεως και αφορώντας εις πάντας τους σκοπούς του Νιμοσχεδίου ειδικώτερον δε εις διάφορα εκπαιδευτικά ζητήματα, μεταξύ των οποίων είναι:

1. Η φοίτησις, αποβολή και μεταφορά μαθητών από ενός σχολείου εις άλλο.
2. Ο καθορισμός των χρησιμοποιητέων εις σχολεία και σχολικάς βιβλιοθήκας βιβλίων.
3. Η κατάταξις, εξέτασις, εγγραφή και προαγωγή διδασκάλων και ο καθορισμός του ποίος θα διενεργή ταύτας.
4. Τα εν τοις σχολείοις ακολουθητέα αναλυτικά προγράμματα και ή διδακτέα ύλη.
5. Τα καθήκοντα και αι εξουσίαι των διδασκάλων.
6. Η εφαρμοστέα εν τοις σχολείοις πειθαρχία.
7. Η ίδρυσις, διαχείρισις και συντήρησις

σχολικών βιβλιοθηκών.

8. Η διαβάθμιση των σχολείων.

9. Η υγεία, καθαριότητα, ιατρική επιθεώρησης και διαστροφή των μαθητών.

10. Αι εορταί και διακοπαί μαθητών και διασκάλων και ο τρόπος της τελέσεως οιασδήποτε εορτής.

11. Η επιθεώρησης, εξέτασις, διαχείρισις, εποπτεία των σχολείων και ο καθορισμός των ωρών καθ' ας ταύτα θα είναι ανοικτά.

12. Τα εκπαιδευτικά και άλλα προσόντα των διδασκάλων.

Ο Κυβερνήτης δικαιούται να προνοή διά των κανονισμών περί επιβολής προστίμου μέχρι πέντε λιρών εις οιονδήποτε παραβάτην τούτων και εν περιπτώσει συνεχούς παραβάσεως περί επιβολής προστίμου μη υπερβαίνοντος τας δύο λίρας δι' εκάστην ημέραν.

Ο διευθυντής της Παιδείας θα δικαιούται δυνάμει του Νομοσχεδίου να εκδίδη, τροποποιή ή ανακαλή οδηγίας εν σχέσει προς τον τύπον των τηρητέων λογιστικών βιβλίων, μητρώων προϋπολογισμών, απολογισμών, την εν τοις σχολείοις υγιεινήν και την παροχήν ή πώλησιν εις τους μαθητάς υπό των σχολείων εφορειών και διδασκάλων των υπό των κανονισμών καθοριστέων βιβλίων.

Διά του Νομοσχεδίου τα μέλη των εκπαιδευτικών συμβουλίων, πλην των **ex officio** τοιούτων θα διορίζη ο Κυβερνήτης. Τα διοριζόμενα μέλη θα είναι έξι των αριθμόν, ανά έν εξ εκάστης επαρχίας, θα έχουν βρετανικήν υπηκοότητα και διετή διάρκειαν διορισμού. Ο Κυβερνήτης θα δικαιούται να παύη οιονδήποτε των διοριζομένων μελών και προ της παρελεύσεως της διετίας.

Αι εφορείαι των πόλεων διά τα Ορθόδοξα Χριστιανικά σχολεία θ' αποτελώνται εκ του Αρχιεπισκόπου ή του Μητροπολίτου της επαρχίας του δημάρχου και επτά μελών διοριζομένων υπό του Κυβερνήτου και υποκειμένων επίσης εις παύσιν προ

της παρελεύσεως της διειτίας.

Ο Κυβερνήτης θα δικαιούται να παύη ή να υποβιβάζη ή ελαττώνη τον μισθόν οιουδήποτε διδασκάλου (ή διδασκαλίσης) εν περιπτώσει κακής διαγωγής, αμελείας περί το καθήκον, ανικανότητος ή διαγωγής επιζημίου εις τα συμφέροντα της παιδείας, της θρησκείας, της καλής διακυβερνήσεως ή της κοινωνικής ευταξίας εν τη νήσω. Εις περίπτωσιν παραπτώματος διά το οποίον δεν θα υπήρχε καταδικαστική απόφασις ποινικού δικαστηρίου ο Κυβερνήτης πριν ή προβή εις την παύσιν ή άλλην πειθαρχικήν ποινήν διδασκάλου ή διδασκαλίσης θα δίδη εις αυτόν γραπτήν ειδοποίησιν εκθέτουσαν τους λόγους, δι' ους επιβάλλεται η τιμωρία του και προκαλούσαν αυτόν εις απολογίαν το όλον δε ζήτημα θα διερευνάται υπό του Κυβερνήτου βοηθουμένου υπό του διευθυντού της Παιδείας.

Διά του νομοσχεδίου παρέχεται εις τον Κυβερνήτην το δικαίωμα να διατάττη το κλείσιμον οιουδήποτε σχολείου εις το οποίον θ'αποδεικνύεται ότι γίνεται "διδασκαλία στασιαστικού, μη νομιμόφρονος, ανηθίκου ή άλλως επιβλαβούς χαρακτήρος", ή ότι το σχολικόν κτίριον εχρησιμοποιήθη διά σκοπούς "αντικειμένους προς την καλήν διακυβέρνησιν ή την κοινωνικήν ευταξίαν εν τη υγιεινή ως και δι' άλλους τινάς λόγους διευτερούσης σημασίας.

Τόσον το κλείσιμον σχολείου, όσον και διά την διά παύσεως ή άλλης πειθαρχικής ποινής τιμωρίαν διδασκάλου ή διδασκαλίσης ουδέν ένδικον θα χωρή κατά του Κυβερνήτη.

Αι διά την αποχώρησιν και τα φιλοδωρήματα των διδασκάλων διατάξεις του Νιμοσχεδίου παραμένουν αι αυταί περίπου προς τας μέχρι τούτε ισχυούσας προστίθεται δε ότι εν περιπτώσει καθ' ην διδσκαλος ή διδασκάλισσα ήθελε φθάση το όριον της ηλικίας κατά την διάρκειαν του σχολικού έτους, ο διευθυντής της Παιδείας θα δικαιούται να κρατήση τον διδάσκαλον ή την διδασκάλισσαν εν τη υπηρεσία μέχρι της λήξεως του σχολικού έτους και η τοιαύτη υπηρεσία θα είναι

επίσης έμμισθος και θα λαμβάνεται υπ' όψιν εις τον λογισμόν του παρασχεθησομένου φιλοδωρήματος. Η αυτή πρόνοια εφαρμόζεται και εις διδασκαλίσσας αποχωρούσας κατά την διάρκειαν του σχολικού έτους, συνεπεία γάμου.

Τα της παροχής αδείας εις διδασκάλους καθορίζονται επακριβέστερον διά του Νομοσχεδίου.

Το νομοσχεδιον καθορίζει σαφώς ότι ο εις τα σχολεία στοιχειώδους παιδείας φοίτησις είναι ελεύθερα και απηλλαγμένη παντός τέλους. Αι σχολικάί εφορείαι δεν θα δικαιούνται να επιβάλουν εις γονείς και μαθητάς την πληρωμήν οιοσδήποτε δικαιώματος ή τέλους δι' έκδοσιν φερ' ειπείν, ενδεικτικών κλπ.

Εις τον διευθυντήν της Παιδείας ή τον διοικητήν παρέχεται το δικαίωμα να διευθετή εξωδίκως παν αδίκημα διαπραχθέν κατά παράβασιν του Νόμου ή των Κανονισμών.

Πάν πρόσωπον το οποίον ήθελε θεωρήση ότι ηδικήθη υπό του διευθυντού της Παιδείας κατά την υπ' αυτού άσκησιν οιασδήποτε εξουσίας νομικώς παρασχεθείσης ενώ θα δικαιούται να φέρη το ζήτημα ο ενδιαφέρεται ενώπιον του Κυβερνήτου διά γραπτής αιτήσεως τούτου η δε απόφασις θα είνα τελική και ανέκκλητος.

Διά του Νομοσχεδίου καταργείται το ήδη λειτουργούν εξεταστικόν Συμβούλιον των διδασκάλων αι εξουσίαι δε μεταβιβάζονται εις ο πρόσωπον ή πρόσωπα θα καθορίση ο Κυβερνήτης διά Κανονισμών.

Για τους Κυπρίους η ενέργεια αυτή του Κυβερνήτη αποτελούσε την αφάιρεση μιας ακόμα εξουσίας που είχαν να έχουν λόγο στην Παιδεία και τα μέλη του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου ζήτησαν συνέντευξη από τον Κυβερνήτη.

Ο Κυβερνήτης δέχθηκε το Εκπαιδευτικό Συμβούλιο στις **12 Μαΐου 1933**. Λόγω της σοβαρότητας του θέματος βρίσκονταν όλα τα μέλη του παρόντα δηλαδή ο Αρχιμανδρίτης Φιλόθεος ως αντιπρόσωπος του Αρχιεπισκόπου και οι Ν. Γ. Χρυσ αφίνης, Α. Πηλαβάκης, Ν. Γ. Πιερίδης, Λ. Φιλίππου, Ο. Λοϊζίδης και Ν. Δημητριάδης, ο Αποικιακός Γραμματέας

Χένικερ Χήτον, ο διευθυντής της Παιδείας Κάλλην και ο Γενικός Δημόσιος Κατήγορος Ν. Πασχάλης.

Στις διαμαρτυρίες των ελληνικών μελών που ζήτησαν να τους δοθούν κάποιες εκτελεστικές εξουσίες ο Κυβερνήτης παρουσιάστηκε ανένδοτος και επέμενε ότι αυτό δεν μπορούσε να γίνει και ότι την τελική ευθύνη θα έπρεπε να είχε η Κυβέρνηση.

Στην αρχή τα μέλη του εκπαιδευτικού Συμβουλίου επέδωσαν υπόμνημα στον Κυβερνήτη, το οποίο και διάβασε ο Ν. Γ. Χρυσοφίνης από μέρους των μελών στο οποίο τονίζονταν τα εξής:

Υποβάλλομεν ευλαβώς ότι το συμφέρον της Παιδείας απαιτεί ευρείαν και ενεργόν συμμετοχήν του λαού εις τα εκπαιδευτικά του προγράμματα, ούτως ώστε ο ζήλος και το ενδιαφέρον του να διατηρούνται ζωηρά και ακμαία, πράγμα το οποίον διεκήρυξεν άλλοτε ο Λόρδος Κίμπερλεϋ εις απάντησιν του προ τον Κυβερνήτην της νήσου Βίδωλφ: Η εποπτεία και ο έλεγχος τον οποίον θα ηδύνατο να ασκήση επί των σχολείων η Κυβέρνησις δεν δύναται να είναι εξ ίσου αποτελεσματικός, όσον ο ασκούμενος υπό των τοπικών σωμάτων, τα οποία ενδιαφέρονται και ευθύνονται αμέσως διά την ικανοποιητικήν λειτουργίαν.

Είναι ζήτημα δικαιοσύνης και ευθύτητος. Εξοχώτατε, όπως ο Κυπριακός λαός ο οποίος πληρώνει **150.000** λίρας ετησίως διά την εκπαίδευσιν του και αποστέλλει **55,000** παιδιά εις τα δημοτικά σχολεία έχει δικαίωμα να έχη άμεσον φωνήν, προκειμένου περί της μορφώσεως των τέκνων του και της θρησκευτικής των διαπαιδαγωγήσεως".

Καταλήγοντας επαναλαμβάνομεν παν ό,τι ο Γεν. Εισαγγελεύς είπε κατά την ψήφισιν του Νόμου **4** του **1929** ότι "η Κυβέρνησις προτίθεται να διατηρήση πλήρη και ακέραια τα υφιστάμενα δικαιώματα του ελληνικού Εκπαιδευτικού Συμβουλίου" και πεποίθαμεν ότι η φιλελευθέρα αγγλική Κυβέρνησις δεν θα αποστερήση τον Κυπριακόν λαόν πνευματικώς ώριμον, των δικαιωμάτων του, τουναντίον ελπίζομεν ότι θα τω δώση την ευκαιρίαν να αποκτήση την εντελή

διαχειρίσιν των σχολικών του πραγμάτων, την οποίαν άλλως τε είχε προ του νόμου 1923".

Επεξηγώντας το υπόμνημα ο Χρυσάφινης είπεν ότι με το Νομοσχέδιο για την Παιδεία καταργούνται τα κεκτημένα δικαιώματα και προνόμια των κοινοτήτων. Ιδιαίτερα αναφορικά με τον καθορισμό των προγραμμάτων. Στα σχολεία πρόσθεσε καμμιά αντιβρετανική προπαγάνδα δεν διεξάγεται και ότι "αυτό τούτο το συμφέρον της Παιδείας απαιτεί όπως ο λαός και τα σώματα, άτινα διευθύνουν τα της εκπαιδεύσεως συμμετέχουν εις ευρυτάτην κλίμακα εις τα αφορώντα την διεύθυνσιν και τον καθορισμόν της μορφής της εκπαιδεύσεως".

Ο Κυβερνήτης απαντώντας είπεν ότι σκοπός του Νομοσχεδίου ήταν η προαγωγή των θεμάτων της παιδείας και ότι για τη επίτευξη του σκοπού αυτού ήταν αναγκαίο όπως η Κυβέρνηση ασκεί πραγματικό έλεγχο.

Πρόσθεσε:

" Η προαγωγή των της παιδείας θα επιτευχθή διά της εκ μέρους της Κυβερνήσεως αναλήψεως ευθυνών και τελικού ελέγχου επι των της Παιδείας. Εις τούτο η Κυβέρνησις ακολουθεί το εφαρμοζόμενα εις άλλας πεπολιτισμένας χώρας.

ΧΡΥΣΑΦΙΝΗΣ: Η φωνή του λαού καταπνίγεται διά του Νομοσχεδίου. Εν αυτή τη Αγγλία δεν είναι εν εφαρμογή τόσον συγκεντρωτικόν σύστημα όσον το υπό του Νομοσχεδίου προνοούμενον διά την Κύπρον. Το Νομοσχέδιον παραδίδει ουσιαστικώς τον επί των σχολείων έλεγchon εις χείρας του διευθυντού της Παιδείας και των επιθεωρητών των σχολείων. Οι επιθεωρηταί δεν είναι παρα πρώην διδάσκαλοι και ως τοιούτοι δεν κέκτηνται μεγαλύτερα προσόντα από τα μέλη του εκπαιδευτικού Συμβουλίου, τα οποία διορίζονται υπό του Κυβερνήτου, ως έχοντα τα αναγκαία προσόντα και ενδιαφερόμενα εις τα της Παιδείας.

ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ: Τα μέλη του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου θα παρέχουν εις την Κυβέρνησιν στην συμβουλήν και βοήθειαν των. Η πείρα δεικνύει ότι τα

τοιαύτα σώματα επιτυχάνουν και ευδοκιμούν πλειότερον, όταν δεν έχουν εκτελεστικά, αλλά μόνον συμβουλευτικά καθήκοντα. Η τελική ευθύνη επί των της παιδείας δέον να ανήκη εις την Κυβέρνησιν, ήτις προσθετέον, θα ακούη μετά προσοχής πάντοτε και θα λαμβάνη υπ' όψει την συμβουλή και γνώμη του εκπαιδευτικού Συμβουλίου. Επιθυμεί τις να διατυπώση παρατηρήσιν τινά επί των λεπτομερειών του Νομοσχεδίου.

ΧΡΥΣΑΦΙΝΗΣ: Δεν επιθυμούμεν να εισέλθωμεν εις λεπτομερείας. Ισως πράξωμεν τούτο βραδύτερον, εάν η γνώμη μας ήθελε ζητηθή επί των γενησομένων Κανονισμών. Ισως τότε υποβάλωμεν τας παρατηρήσεις μας.

ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ: Το Νομοσχέδιον καθορίζει τον μηχανισμόν της διοικήσεως της παιδείας. Όταν θα συνταχθούν οι κανονισμοί, θα προσκληθή τότε το Εκπαιδευτικόν Συμβούλιον να εκφέρη την επ' αυτών γνώμη του και τας παρατηρήσεις του. Η Κυβέρνησις επιθυμεί ν' ακούη πάντοτε τας γνώμας του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου και να εκφέρωνται αυτά κατόπιν πληρεστάτης και ελευθεριωτάτης συζητήσεως.

ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ ΦΙΛΟΘΕΟΣ: Ποίαν αξίαν θα έχη η γνώμη των μελών του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου, όταν ταύτα θα γνωρίζουν ότι δεν θα λαμβάνηται αύτη υπ' όψει; Εν τοιαύτη περιπτώσει δεν θα την εκφέρουν.

ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ: Διά ποίον λόγον γίνεται η παρατήρησις αύτη; Υποθέτω ότι και ο διευθυντής της Παιδείας και εγώ είμεθα άνθρωποι λογικοί και επομένως θ' ασπαζώμεθα πάσαν εισήγησιν ήτις θα είναι λογική.

ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ ΦΙΛΟΘΕΟΣ: Ηννόουν ότι η γνώμη των μελών του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου δεν θα είναι δεσμευτική διά την Κυβέρνησιν.

ΦΙΛΙΠΠΟΥ: Θα ήτο ορθόν όπως παραχωρηθή εις το Εκπαιδευτικόν Συμβούλιον το δικαίωμα του να διασκέπτεται τούτο εφ' όλων των ζητημάτων της Παιδείας και να ποιήται περί αυτών εκθέσεις εις τον

Κυβερνήτην.

ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ: Το ζήτημα τούτο είναι άξιο προσοχής και θα τύχη της ευμενούς εξετάσεως μου.

ΧΡΥΣΑΦΙΝΗΣ: Υποβάλλομεν και αύθις ότι το Εκπαιδευτικόν Συμβούλιον δέον να έχη εξουσίαν να καθορίζη προγράμματα.

ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ: Ο υπό του Κυβερνήτου καθορισμός των προγραμμάτων θα είναι προς το συμφέρον και του λαού της αποίας και της βρετανικής Αυτοκρατορίας.

ΧΡΥΣΑΦΙΝΗΣ: Το Εκπαιδευτικόν Συμβούλιον ήσκησε πάντοτε τας εξουσίας του με τον μάλλον νομιμόφρονα τρόπον.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ: Μέρη τινά των προγραμμάτων δεν δύναται να χαρακτηρισθούν ως σκοπούντα νομιμοφροσύνην.

ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ: δεν εγένετο σοβαρά εν τω παρελθόντι απόπειρα όπως τα προγράμματα συντάσσωνται κατά τρόπον, ο οποίος να εμπνεύη τον σεβασμόν των μαθητών προς την Βρετανικήν αυτοκρατορίαν. Οι μαθηταί όμως δέον να διδάσκωνται ότι κατά πρώτον λόγον είναι Κύπριοι και κατά δεύτερον λόγον ότι είναι μέλη της Βρετανικής Αυτοκρατορίας.

Ως είπεν ήδη η Κυβέρνησις θα εκτιμήση μεγάλως τας γνώμας του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου επί των αφορώντων την παιδείαν, αλλά η τελική επί των ζητημάτων τούτων απόφασις δέον να είναι εις χείρας του Κυβερνήτου.

Θα εξετάσω μετ' ευμενούς προσοχής την υπό του εντίμου μέλους (κ. Φιλίππου) γενομένην εισήγησιν".

Ο Εντουαρντ Σταμψ έμεινε στην Κύπρο μέχρι τις αρχές Δεκεμβρίου του **1933** δηλαδή συμπλήρωσε ένα μόλις χρόνο στο νησί.

Μια άλλη απόφαση του Σταμψ ήταν η έγκριση του διορισμού του Λουδοβίκου Σκάρπα ως νέου Προξένου της Ελλάδας στην Κύπρο σε διαδοχή του Αλέξη Κύρου, ο οποίος είχε εκδιωχθεί ουσιαστικά από το νησί για ανάμιξη στην οκτωβριανή εξέγερση του **1931**.

Το Προξενείο της Ελλάδας στην Κύπρο είχε

μετακινηθεί μετά την εξέγερση του **1931** στη Λάρνακα και τη διεύθυνση του είχε αναλάβει προσωρινά μετά τη εκδίωξη του Κύρου ο κύπριος γραμματέας του Δημητράκης Αντωνιάδης.